

III

1850-1900

07:

Historicisme, 1856-1915	s. 5
Nygotik	s. 12
Nyrenæssance	s. 14
Schweizerstil, 1850-1899	s. 16
Nationalromantik, 1880-1910	s. 18

Kortet på modstående side viser Aabenraas bebyggelser anno 2017. På kortet er markeret bebyggelser med gennemgående historicistiske og nationalromantiske træk markeret.

I perioden fra 1820'erne til 1870'erne oplever søfarten i Aabenraa sin anden store opblomstring. Denne velstand kom som tidligere beskrevet også til udtryk i arkitekturen. I starten af perioden ses opblomstringen primært ved ny- og ombygninger i klassicistisk og senklassicistisk stil. Senere i perioden ændrer byggetraditionen sig dog væsentligt, idet historicismen gør sit indtog.

Historicismen er en stilperiode i arkitekturen, hvor europæiske stilarter som den italienske renaissance og den tyske gotik mv. sammenblandes. Historicismens arkitektur afspejler desuden den industrialisering der sker i Danmark og Europa. Handelsforbindelserne forbedres og byggematerialer importeres, ligesom som produktionsteknikkerne udvikles.

Efter treårskrigen afslutning i 1850, ses de første gennemførte sønderjyske eksempler på historicistisk arkitektur opført som offentlig arkitektur. Günderoths Stiftelse, Nygade 46 fra 1860 tegnet af arkitekt L.A. Winstrup er et eksempel herpå.

Det tidligere kreishaus, opført i 1902-04 i nationalromantisk stil.

Efter 1864, hvor Aabenraa bliver en del af det preussiske rige, kommer en periode med megen stilstand i byggeriet. Først efter 1880 sker der en ændring og nye byggetraditioner slår for alvor igennem.

I det tyske kejserrige holder man sig i perioden bevidst til de store stilarter, som den italienske renaissance (nyrenæssance) og den tyske gotik (nygotik).

Den tysk nationalisme vokser i landsdelen og hermed introduceres også efter 1890 en ny nationalromantisk stil i især det offentlige byggeri. Inspireret af hansestædernes gotik og tyske ordensborge bygges der nu huse med karnapper, 'borgtårne', rødt/blankt murværk med blændinger evt. tilsat bindingsværk. I 1902-04 opfører det offentlige Baurat bl.a. det tidligere kreishaus i Aabenraa tegnet af F.W.A. Jablonowski.

I det almindelige borgerlige byggeri kommer inspirationen primært fra Preussen, og kendetegnes ved mønstermurværk som dekorativt element, trempelopbygninger og taghældninger på 30 grader eller derunder. Ligeledes kommer der nye måder at udføre vinduer på og berlinervinduet med t-formet opsprosnings bliver populære.

På kortet på modsatte side er 'kun' markeret bygninger med dominerende og gennemgående træk fra perioden. Stiltrækkene, måske især i den borgerlige arkitektur, kan være gået mere eller mindre tabt, sådan at kun delelementer står tilbage. Dette er sket som en følgevirkning på den tyske periode, hvor man ofte har restaureret bygningerne, uden omtanke for de kvaliteter de 'tyske' bygninger har haft.

Historicisme og nationalromantik i Aabenraa. På kortet vises bebyggelser med gennemgående træk fra perioden.

Skibbrogade 7, 1900.

Murværk af røde maskinsten, med avancerede murede detaljer som rundbuefrise i gesimsen og fremskudte pilastre i gavlkvisten, der imiterer kamtakker. Gennemgående horisontale bånd med mønstermurværk og glaserede tegl.

Byggeperiode:

1856-1915 Historicisme

Historicismens karakteristika:

- Stilforvirringsperiode, der frit henter inspiration fra den romanske byggestil, gotikken, renæssancen, barokken, rokokoen og klassicismen.
- Murstensarkitektur; blankt murværk med brug af murstensdetaljer.
- Mønstermurværk med maskinsten, brændte og kehlede fuger, glaserede tegl og formsten, samt blændinger pudset med cement.
- Støbejern, falstagsten, skifer, portlandcement og zink.
- Pudsarkitektur; detaljer i terrakotta støbes i gipsforme med fri inspiration fra de klassiske perioder såvel som fra barokken og rokokoen.
- Gavlkviste og døre flyttes til yderfagene på gavlfacaderne.
- Gavlhusenes og længehusenes facader blev i tiden ombygget efter den nye tids idealer. Hele nyopførelser finder også sted.
- Nye håndværksmæssige traditioner og materialekompositioner.
- Industrielt fremstillede beslag til bl.a. vinduer.
- Blyruder og farvet glas bruges som dekorative elementer.

Skibbrogade 7, 1900.
Murede frisebånd med sortglaserede formsten.

Søndergade 9, omk. 1900.
Dekorativt muret bryn over vinduesstik og formstøbte sten til konsoller og frise.

Storegade 18, 1911-12.
Kehlede brændte fuger, kvadremotiv i pudset cement og dekorative formsten.

Nybro 12, huset stammer formentligt fra o. 1800. Vinduesindfatningerne er senklassicistiske, mens facaden i øvrigt er rigt dekoreret med overliggere over vinduerne, konsoller og frisebånd med tandsnit fra omkring 1900.

07 HISTORICISME

Historicisme, 1850-1930

Günderoths Stiftelse, Nygade 46, 1860, tegnet af arkitekt L.A. Winstrup, med gavlkviste i nyrenæssancestil, nærmest en byzantisk kloster-stil. Rundbuede stik over dørene med formsten og detaljer af cement.

Historicismen, er en fællesbetegnelse for en europæisk arkitekturstrømning, der efterlignede de tidligere store arkitekturperioder og stilarter. Således hentes der i perioden fri inspiration fra renæssancen, gotikken, barokken mv.

Perioden kaldes også stilforvirringen, men forvirringen til trods underinddeles perioden i sine 'egne' stilarter; nyromansk stil, nygotik, nyrenæssance, nybarok, nyrokoko og til sidst nationalromantikken.

Historicismens huse er talrigt repræsenteret i Danmark og ligeledes i Aabenraa.

Det første eksempel fra perioden i Aabenraa, er den Günderoths'ske stiftelse. Arkitekten L.A. Winstrup tegner stiftelsen i 1860 med inspiration fra de gamle klassiske stilperioder, bl.a. med rundgavle i nyrenæssancestil, gule sten og detaljer i cement. Huset bliver dog opført med nygotiske gavle, der senere igen omsættes som oprindeligt tegnet til gavle i nyrenæssance.

Vigtigt for perioden er, at industrialiseringen åbner op for en radikal anderledes byggetradition idet nye byggetekniske muligheder kommer, med fabriksfremstillede maskinsten, støbejern og portland-cement.

Gennem den foregående stilperiode er måden at indrette sig på og kravene til boligen blevet gradvist større. Med de nye og konstruktivt bedre byggetekniske metoder er kravene nu lettere at opfylde. Vinduerne gøres derfor større og rummende bliver lysere og mere højloftede.

Samtidig åbner industrialiseringen op for nye måder at bruge murværket som dekorativt ele-

ment på, med bl.a. fabriksfremstillede mursten, brændingsmetoder mv. Således dekorerer 'blændingsfelter' med mønstermurværk og fremskudte pilastre, vinduesstik, gesimser og 'frise'-bånd understreges ved brug af glaserede teglsten og formsten.

Der kommer nye produktionsteknikker for tagsten, og eksempelvis formsten medfører nye udtryk af tagfladerne. Hertil kommer en lettere tilgang til importerede materialer som eksempelvis naturskifer.

Man kan sige, at en tendens til 'pyntesyge' er kendetegnende for denne murstensarkitektur. Tendensen ses også inden for tidens pudsarkitektur, hvor fremspringende facadedekorationer skaber variationer mellem lys og skygge.

I gips, ler/terrakotta, cementpuds mv. hentede og kopierede man frit figurer fra klassicismen, barokken og rokokoen til dekorationer af gavlparter, vinduesindfatninger, gesimser, pilastre osv.

En hvis orden i den forholdsvis frie inspiration opstår ved at koble den arkitektoniske stilart op på stemninger eller brugen af bygningen. Således kunne gotikken udtrykke alvor, hvorimod pudsarkitekturen gav et mere muntert udtryk.

Historicismen som periode står således som en direkte frigørelse fra klassicismens bundne og stringente formsprog. I tiden ses det at hoveddørene flyttes væk fra den centrale placering i facaderne, ligesom gavlkvistene forskydes til yderfagene.

Ramsherred 18, 1899. Har en overetage i blankt murværk, dekoreret med pudsdetaljer og figurer. Der ses barokke rocaille(muslinge)motiver i de klassicistiske frontoner over vinduerne og på gesimsen ses motiver af gotiske dyremasker.

Forstalle 1, 1900. Udlejningsejendom opført i blankt murværk med mønstermurværk med gult glaserede tegl der markerer friser og stik. En gotisk spidsbuefrise danner gesims mod taget. Nyere berlinervinduer og historicistisk hoveddør.

Meget af historicismens arkitektur opføres af det offentlige, og etagebyggeri som udlejningsejendomme vinder samtidigt indpas. Således præger stilperioden særligt arkitekturen der bliver opført langs Lavgade, Forstallé og Callesensgade. Stilen benyttes også til ombygninger af de eksisterende huse, hvor gavlhuse får kamtakker og længehuse forhøjes.

I Lavgade opføres der i 1904 fritliggende kommunale lejeboliger til arbejderne. Dette var helt usædvanligt i forhold til resten af kongeriget Danmark.

I perioden vinder begrebet "villa" desuden indpas i arkitekturen. Det bliver nu muligt for den velhavende borger i byen, at opføre eget hus med have. Efter byplaner udført af det offentlige, opføres der i Aabenraa bl.a. villaer langs Haderslevvej, Karpedam og Jørgensgaard.

Eksempler

Nygade 54, 1865, af J.H. Callesen. Detaljer i historicistisk stil. Lisenerne omkring porten og fladbuefrisen under taget er udført i mursten. Gavlkvisten er forskudt til yderfaget.

Ramsherred 51, 1857. Husets form har nærmest borgkarakter med de fremskudte sidepartier med gavlkviste og den centralt placerede karnap.

Nørreport 30, 1886. Et eksempel på periodens pudsarkitektur med den store detaljerede gesims.

Nørreport 6 og 8, 1900. Murstensarkitektur med pudsdetaljer, dekorerede gavlkviste, schweizerkviste og stejle skifertage.

Storegade 6, 1867. Enkel pudsarkitektur og altan i støbejern.

Skibbrogade 7, 1900. Historicistisk teglstensarkitektur.

Søndergade 7, 1899. Borgudtryk, arkademotiv i stueetagen og pudsdetaljer.

Ramsherred 13, 1800. Ombygget/forhøjet i historicismen.

Nørreport 14, 1907. Historicismens stiltræk, med borgmotivet og pudsarkitekturen, ses ind i 1900-tallets byggeri. Her med et jugend inspireret tårn.

Nygotik

Nygotikken bygger videre på middelalderens og gotikkens opadstræbende formsprog.

Generelt blev det nygotiske udtryk i historicismen ofte brugt til at videregive en alvorlig stemning. Derfor er stilen ofte brugt til kirkelige bygninger, rådhus eller arrester.

Perioden er kendetegnet ved brugen af de røde tegl. I middelalderen kendtes den røde tegl også, men de store håndstrøgne munkesten blev i den historicistiske fortolkning af gotikken skiftet ud med maskinproduceret tegl i normalformat. Typiske gotiske stiltræk, som de kamtakkede gavle og de spidsbuede vinduer, blev kopieret direkte videre til periodens ny- og ombygninger.

Kvadrede sokler og slutsten, der i gotikken var konstruktive detaljer udført i massiv granit, bliver i perioden gengivet med cementfugninger og formstøbte teglsten.

Mod gesimsen, på gavle mv. gengives rund- og spidsbue-motiver. Ofte kopieres også gotikkens hængebladsblændinger i gavlmotiver, som en stav der hænger ned i midten.

Gotikkens opadstræbende formsprog understøttes af tidens nye teknikker, hvor hjørnedekorationer og spir udføres i støbejern. Skorstenspiber stræber også gerne op efter, i enten høje smalle udgaver eller med afslutninger der illuderer kamtækker eller små borgtårne.

Arrestbygningerne bag det tidligere domhus. Haderslevvej 1-1a. Opført af Baurat Jablonowski med nygotisk forbillede; med røde tegl, kamtakkede gavle, stejle tage og spidsbuede vindues- og dørblændinger.

Det tidligere domhus er efter 1945 rensat for de nygotiske detaljer. Dette sker delvist som en reaktion mod den tyske periode, og delvist som konsekvens af at huset delvist sprænges i luften i forbindelse med Schalburgtage.

Kirkepladsen 5, opført i 1859 med flere nygotiske træk. Huset blev ombygget i midten af 1900-tallet og tilbageført for få år siden. Kamtaket gavlkvist med hængestavsblændinger. På billedet til højre ses også spir, samt skorsten med murede dekorationer.

Slotsgade 6, opført i 1700-tallet, ombygget i historicistisk stil med nygotisk kamtak i gavlspidsen.

Ramsherred 15, med nygotiske opadstræbende kamtakker.

Klinkbjerg 3, opført 1827 i klassicistisk stil. Gavl og hjørne er ombygget i 1896 og illuderer nærmest et tårn.

Storegade 22, 1900. Nygotiske kamtakker, og nybarok pudskamtakker.

Nygade 63, 1885. To opadstræbende gavle med kamtakker.

Storegade 5, 1900. Nygotiske kamtakker med hængestavsblændinger på gavlkvisten. Underetagen er kvadrepudset.

Lavgade 4-6 og 18-20, 1904. De fritliggende huse med nygotisk gavlmotiv er bygget som offentligt finanserede arbejderboliger. Byggestilen går mod Heimatschutz/hjemstavnstil.

07 HISTORICISME

Nyrenæssance

Nyrenæssancen bygger videre på middelalderens arkitektur fra Italien. Stilarten er kendetegnet ved enkle grundplaner, plane flader, lige linjer, brug af søjler, symmetri og harmoni. Alle elementer som tager udgangspunkt i antikkens klassiske formsprog.

I starten af historicismen blev renæssanceudtrykket og stemningen især brugt til opførelse af banker, da bankvæsenet opstod i Firenze under renæssancen.

Igennem historicismen ses inspirationen fra den italienske renæssance dog også på andet byggeri. I Danmark er stilen meget brugt til banegårde med arkader, rundbue motiver, murede pilastre og rundbuefriser. Disse delelementer blev dog brugt i alle type byggerier.

De typiske stiltræk blev som nævnt kopieret direkte videre til periodens ny- og ombygninger. I Aabenraa er især rundbuefrisemotivet som afslutning mod gesimsen flittigt brugt. Store rundbuede vinduer i stueetagen, der mellem søjler giver et arkadelignende udtryk, ses også flere steder bl.a. på Nybro 10.

Kirkepladsen 3, 1893, Danckwerth Jørgensche Wohnungsfondation, har tidstypisk muret gesims med rundbuefrise.

Nybro 10, 1880. Den nedre etage gengiver nærmest en åben arkade med de store vinduer der omslutes af søjler der bærer de rundbuede stik.

Nyvej 3, rundbue motivet ses brugt som en blanding over hoveddøren og understreger derved indgangen.

07 HISTORICISME

Pudsarkitekturen *Nybarok / Nyrokoko*

Historicismens pudsarkitektur har som resten af perioden forbillede i antikkens idealer. Ramshered 18's vinduesrytmer understreges således af pudsede indfatninger med overliggere udført som de klassiske figurer; halvcirkler og trekanter.

De pudsede elementer blev dog generelt brugt mere frit, og man blandede de forskellige perioder som man havde lyst til. Som støbeteknikkerne udviklede sig, kunne man med inspiration i især barokken og rokokoens detaljerede formsprog overføre flere detaljer til facadernes kompositioner.

De oftest hvidtede detaljer på de pudsede facader skaber dynamik med stærke variationer mellem lys og skygge. Pudsdekorationerne ses både som simple indfatninger omkring vinduesåbninger, men også som detaljerede overliggere over vinduer og døre, dekorerede søjle- og pilastermotiver, og som udfyldning af blændinger over og under vinduer. Dertil kommer de rigt detaljerede konsoller som dele af hovedgesimserne eller bærere af sålbænke.

Ramshered 18, 1889

Nybro 14, omk. 1800. Facaden er formentligt istandsat o. 1900 hvor mere detaljerede overliggere mv. er tilført.

Ramshered 43, 1900. Et af byens mest dekorerede eksempler fra perioden med bl.a. en centralt placeret kvist, der afsluttes af en pudset renæssance gavl, rigt dekorerede søjlemotiver med bladdekorerede konsoller og rundbuede blændinger over vinduerne med skjold og plantemotiver.

07 HISTORICISME

Schweizerstil, 1850-1899

Sammenlignet med resten af Danmark, findes i Sønderjylland og Aabenraa en forholdsvis stor mængde af bygninger helt eller delvist opført i Schweizerstil.

Stilen er ikke hentet direkte fra tidligere tiders arkitekturstrømninger, men nærmere fra tyske og schweiziske byggetraditioner.

Stilen opstod i Tyskland og Schweiz, men blev med historicismens internationale tendenser spredt til det øvrige Europa og endda USA. Stilen er derfor ikke at betragte som "tysk", men derimod en international historicistisk stilretning. Flere træk i perioden peger mod den kommende Jugendperiode.

En del bygninger i Sønderjylland og Aabenraa er opført med detaljer i schweizerstil. Tendensen til at perioden skinner igennem i Sønderjylland, hænger unægteligt sammen med at landsdelen under den historicistiske periode er preussisk og senere tysk. I Tyskland lærte håndværkerne de nye måder at bygge på, på håndværkerskole/ Gewerkschule, heraf et andet kaldeord for perioden; Gewerkschulen-stil. Denne stilart dækker dog også generelt over byggemetoderne med de fabriksfremstillede formsten, mønstermurværk og de nye byggemetoder som trempelbyggeriet tillod.

Et af kendetegnene ved schweizerstilen er store og ofte stejle saddeltage med skifer eller med de nye falstagsten. Taget har ofte et stort tagudhæng, der skulle beskytte de kunstfærdigt udskårne snedkerdetaljer på facaden. Bygningerne prydes desuden af spir, tårne, eller høje gavlkviste. Hertil kommer de mange udskårne spær- og bjælkeender, og gavldekorationer med bl.a. opstandere.

Nybro 22, 1898. Den stejle tagflade beklædt med naturskifer, kvistene med profilerede gavlspær og opstander er klare træk fra schweizerstilen.

Forstalle 25, 1907. Taget og gavlkvisten med udskåret snedkerværk er karakteristisk for perioden.

Fiskergade 3, 1900. Med opstander og udskårne bjælkeender er kvistene udført i schweizerstil

Ramsherred 27, 1901. De stejle gavlkvistes form er hentet fra schweizerstilen. Resten af husets dekorationer præges dog af pudsarkitekturens detaljer.

Møllegade 5, 1906. Opført i gewerkschulen-stil med mønstermurværk og murede detaljer. Schweizerstilen skinner igennem ved tagets store udhæng og gavlspærenes profilerede afslutninger.

Nationalromantik, 1890-1910

I Sønderjylland og Aabenraa vokser den tyske nationalisme, og efter 1890 opstår inden for arkitekturen en ny nationalromantisk stilperiode. Stilen er inspireret af hansesædernes gamle gotiske murstensbygninger; kirker, klostre, rådhus, byporte og ikke mindste ordensborge. I perioden bygges nye huse med karnapper, 'borgtårne' og rødt/blankt murværk med blændinger der er pudse og hvidtede. Af og til ses også romantiske bindingsværkselementer.

De offentlige arkitekter var embedsmænd og hver kreds havde et fast Baurat der styrede byggeriet. Det samme gjaldt de offentlige grene inden for statsforvaltningen: justitsvæsenet, jernbanerne, toldvæsenet mv., der havde deres egne statsarkitekter kaldet en regeringsbaumeister. I 1902-04 opfører det offentlige Baurat bl.a. det tidligere kreishaus i Aabenraa. Den offentlige arkitekt for Baurat i Haderslev og Aabenraa, var i perioden 1890-1919 Friedrich Wilhelm Jablonowski. Han stod således for en lang række af opførelser af offentlige bygninger i perioden.

Byggerierne fra perioden kom til at stå som typiske tyske symboler. Som en modreaktion på den tyske tid ses det ofte at man fordanskede og forenklede bygningerne.

Perioden rundes af med opførelsen af Nord-slesvigsk Folkebank, Storegade 18. Pengeinstituttet opføres i 1911-12 af arkitekten Niels Jacobsen i dansk nationalromantik, der tager udgangspunkt i den gamle og gedigne regionale romanske byggestil, dog blandet med stilelementer fra den italienske renaissance.

Storegade 18, 1911-12

Nygade 4, 1908. Med klare danske nationalromantiske træk, viser brugen af mønstermurværk mv. mod Heimatschutz-perioden.

Den gamle borgerskole, Rådhusgang 4. 1907, arkitekt Friedrich Jablonowski.

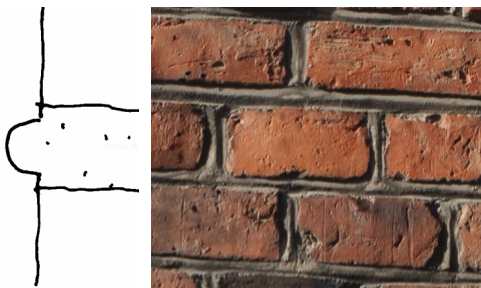
Ramshered 17, 1906. Historicistisk hus med nationalromantiske pudsede felter/blændinger.

Ramshered, 1904. Pudsede flader og detaljer i blank mur, peger i sit udtryk mod jugendstilen.

Klinkbjerg 9, 1900. Murværk med glaserede tegl

Storegade 18, har brændte fuger med staf, en bueprofil.

Nørretorv 1, pudsdekorationer stammer fra ombygningen til 'Bahnhofhotel' i 1865. Konsollerne med buedekorationer under sålbænke er muligvis tilført senere.

Anbefalinger

Generelt

Dit hus kan være gennemført historicistisk eller have detaljer i nygotik, nybarok, nyrenæssance, schweizerstil osv.

Typisk for perioden er facadernes helstøbte udtryk og den gennemførte detaljerigdom.

Det er vigtigt at passe på historicismens tidstypiske dekorationselementer, i hele deres blandede og rigt repræsenterede udtryk. De mange dekorationer er med til at give bygningen karakter.

Periodens huse er generelt af rigtig god byggeteknisk kvalitet. Der skal dog jævnligt holdes øje med murstensdetaljer. De mange pudsdetaljer kræver også løbende vedligehold.

Facader

I murstensarkitekturen skal revnede tegl mv. holdes under opsyn for at undgå frostsprængninger, så der ved skader ikke kan trække unødigt fugt ind i murværket. Ligeledes skal fugerne holdes under opsyn.

Typisk for perioden er brugen af dekorationer helt ned i den mindste detalje. Det kan være at fugerne i dit murværk er brændte. Det vil sige at den er afsluttet med et varmt jern med eksempelvis en bueprofil. Det er vigtigt at bevare disse træk.

Pudsarkitekturen bør bevares så vidt muligt. Reparationer bør udføres med materialer der matcher de oprindelige, og der skal være fokus på ikke at slører detaljer og profiler. Malerbehandlinger bør ikke foregå med plastmalinger, men derimod med diffusionsåbne materialer, eksempelvis silikatmaling. Det er vigtigt de ikke påstryges så tykt, at detaljer går tabt.

Dit hus kan let have haft et mere historicistisk udtryk, end det har i dag. I Aabenraa fjernede man flere steder de mange "tyske" detaljer efter genforeningen. I dag bør de "tyske" detaljer dog bevares som et vidnesbyrd om de forskellige perioder i Sønderjylland.

Se mere i vejledningen til istandsættelse under facader.

07 HISTORICISME

Storegade 5, opført 1887 og senere ombygget.

Ramsherred 23. Kvistene stammer nok fra opførelstidspunktet 1900, de er senere istandsat og ændret. Der ses stadig schweizerstil i bjælkenernes profilering

Nyvej 1a, opført 1877 har bevarede profilerede bjælker og spær. Profilet leder praktisk vandet væk og har kun ét dryp.

Anbefalinger

Tage

Huse opført efter gewerkschule-traditionen har ofte lave tage i skifer eller flade falstagsten.

Stejle tagflader er også typiske, med inspiration i gotikken og schweizerstilen. Her bruges der ligeledes skifer, men zink og falstagsten ses også.

Med de nye typer tagdækninger opnås bl.a. et spinklere tagudhæng, hvilket får tagfladerne til at stå mere skarpt. Ved istandsættelse mv. er det vigtigt, at bruge samme materialer som de originale for at bibeholde det arkitektoniske udtryk.

Ved schweizer-inspirerede afslutninger af tage og kviste, er alle detaljerne i snedkerværket, bjælkeafslutninger og profiler på gavlspær, skalke og sternbrædder vigtige at bevare. De er ikke kun dekorative, men afslutningerne er oftest tænkt således at dekorationen er med til at lede vandet væk. Hertil komme det historiske aspekt og den fortælling som detaljerne tilfører gadebilledet. Mange gavldekorationer kan være blevet demonteret gennem tiden. Bjælkeender med bevarede profileringer og de større udhæng kan dog berette om, at her må have været en kvist i schweizerstil. Ved istandsættelser kan reetablering af gavldekorationer med fordel overvejes.

Se mere i vejledningen til istandsættelse under tage.

Vinduer og døre

Vinduer og døre er primært udført af snedkere i gedigent håndværk. Et hus fra historicismen kan både have nye vinduesopdelinger og større rudeformater, men da man lod sig inspirere frit af de forgående stilperioder, ses opsprossede vinduer også. Mange af tidens huse har dog de nye berlinervinduer, med en t-opdeling. Det er vigtigt for husets samlede udtryk, at huset har den samme type vinduer, som det er født med.

I historicismen blev der brugt støbejern til bl.a. butiksvinduer, altaner m.m. Materialet åbnede for nye muligheder idet glasset kunne holdes af smalle profiler, der ovenikøbet kunne detaljeres fint. Støbejernsdetaljer bør bevares.

Historicismens døre er som i klassicismen, primært fyldningsdøre. Fyldningerne ses nu både som liggende og stående. Som noget nyt kommer der ofte glas i den øverste fyldning, nogle gange med motiver hentet fra historien som rundbuen. Overvinduerne bliver højere og afspejler derved de højere rum i indretningen. De er ofte todelt med en centralt placeret sprosse og/eller lodpost, der kan være dekoreret.

Både døre og vinduer bør bevares med deres oprindelige uformning, for at sikre at helhedsudtrykket ikke ødelægges.

Se mere i vejledningen til istandsættelse under vinduer og døre.

07 HISTORICISME

Slotsgade 24, ombygget 1852 hvor der er indsat støb-jernsvinduer med detaljeret spidsbue-motiv.

Nybro 12

Gildegade 18

Store Pottergade 23

Gildegade 4